

Αγιορείτικα κρασιά και Οθωμανοί

/ [Πεμπουσία](#)

image not found or type unknown

Φωτ.: Άρης Φωτιάδης

Ενώ στην ισλαμική ποίηση βρίσκουμε εγκώμια για το κρασί, το δώρο του Διόνυσου αποτελεί θρησκευτικό αμάρτημα για τους πιστούς του Μωάμεθ. Θα πρέπει να δούμε τη στάση των μουσουλμάνων απέναντι στο κρασί για να ακολουθήσουμε και την πορεία της αγιορείτικης αμπελουργίας τους αιώνες της οθωμανικής κατάκτησης. Χωρίς φυσικά να γενικεύουμε γιατί επί Τουρκοκρατίας τα δεδομένα άλλαζαν ανά περιόδους και περιοχές.

Ο Shacht, θεωρητικός του ισλαμικού νόμου, λέει ότι δεν απαγορεύει τη χρήση οίνου το Κοράνι αλλά ο ιερός νόμος, που στηρίζεται στις παραδόσεις του Προφήτη. Αυτός τιμωρεί τη μέθη με 80 ραβδισμούς και τους σκλάβους με 40. Όπως αναφέρει ο Wensinck ο Προφήτης αρχικά δεν ήταν αντίθετος αλλά όταν παρατήρησε τα κακά της μέθης παρακίνησε τους πιστούς να αποφεύγουν τον οίνο. Οι μη μουσουλμάνοι μπορούν να πίνουν κρασί αλλά όχι δημόσια για να μην προσβάλουν την Μωαμεθανική θρησκεία. (1)

Η τεράστια οθωμανική αυτοκρατορία έπρεπε να ισορροπήσει ανάμεσα στις προσταγές του Προφήτη και σ ένα αγαθό, όπως ο οίνος, που ήταν ευρύτατα διαδεδομένο στις κτήσεις της, κερδοφόρο και ιδιαίτερα αγαπητό στους μη μουσουλμάνους. Η παραγωγή και το εμπόριο κρασιού απαγορευόταν στους

μουσουλμάνους εκτός αν χρησιμοποιούσαν γι αυτό 'άπιστους'. Η Τουρκική διοίκηση θεωρούσε την καλλιεργούμενη γη δημόσια και επέβαλε φόρο για τη χρήση και τα προϊόντα της. Καθώς όμως η κατάσταση δεν ήταν πολύ ξεκάθαρη για αμπέλια και κήπους, συνέφερε στους υπηκόους η καλλιέργεια αμπελιών αντί σιτηρών γιατί θα φορολογούνταν μόνο για τον καρπό και όχι για την γη. Βέβαια οι Οθωμανοί απαγόρευαν την μετατροπή των αγρών σε αμπέλια. Πρώτον για να μην υπάρξει έλλειψη σιτηρών στην τεράστια αυτοκρατορία και δεύτερον έλλειψη πόρων, καθώς οι καλλιεργητές θα ισχυρίζονταν ότι τα κτήματα ήταν αμπέλια από ανέκαθεν και θα γλύτωναν το φόρο.

Η φορολογία και το ότι η ευλογημένη άμπελος προσέφερε πολλά προϊόντα (σταφύλια, κρασί, ρακή, μούστο, πετιμέζι, ρετσέλι και ότι έμενε ήταν καύσιμη ύλη) ήταν οι κύριοι λόγοι για την άνθηση της αμπελοκαλλιέργειας στη Μακεδονία. Στην Θεσσαλονίκη για παράδειγμα από την κατάληψή της από τους Τούρκους το 1430 μέχρι το 1525 τα αμπέλια αυξήθηκαν τόσο που οι διοίκηση επέβαλε πρόσθετο φόρο για τα προϊόντα της αμπέλου γύρω στο 2.5-3%. (2)

Οι Τούρκοι είχαν δημιουργήσει και ένα είδος μονοπωλίου. Οι σπαχήδες, Οθωμανοί 'ιππότες', έπαιρναν μέρος των φόρων της περιοχής τους. Συνήθως πληρώνονταν σε είδος, οπότε το μερίδιο του σπαχή σε κρασί έμενε στον τόπο παραγωγής. Τα υπόλοιπα βαρέλια του οινοποιού σφραγίζονταν και μπορούσε να πουλήσει μόνο αφού πουλιόταν το κρασί του σπαχή και σε φθηνότερη τιμή.

Ανάμεσα στα πολλά και διαφορετικά μέτρα και σταθμά της οθωμανικής αυτοκρατορίας με αγώνες, διπλωματία, διαμεσολαβήσεις του Πατριαρχείου, την εύνοια σουλτάνων μερικές φορές και τη στήριξη των ηγεμόνων Μολδοβλαχίας, Γεωργίας, Ρωσίας οι αγιορείτες εξακολούθησαν να καλλιεργούν τα αμπέλια τους και να παράγουν τον θείο οίνο.

Από το 1600 όμως η φορολογία για κτήματα και προϊόντα αυξάνει. Οι πλούσιες μονές πληρώνουν τους φόρους των ασθενέστερων ώσπου το 1661 ορίζεται κάθε μοναστήρι να πληρώνει το φόρο του. Οι επόμενοι δύο αιώνες βρίσκουν τα περισσότερα μοναστήρια χρεωμένα. Είναι η εποχή που πωλούνται χιλιάδες χειρόγραφα και κειμήλια. Ο Άθως πέρα από την τουρκική φορολογία είχε να αντιμετωπίσει τους δασμούς των Βενετών που εξακολουθούσαν να ελέγχουν το θαλάσσιο εμπόριο και τις επιδρομές των πειρατών. (3) Η Μεγίστη Λαύρα που το 1045 έχει κάπου 700 μοναχούς το 1623 αριθμεί 5-6. Δεν υπάρχουν χέρια για να περιποιηθούν τους τεράστιους αμπελώνες.

Το Τυπικό του 1783 προσπάθησε να διευθετήσει τη μεγάλη οικονομική διαφορά ανάμεσα στα μοναστήρια και καθόρισε τη διοίκηση που ισχύει μέχρι σήμερα. Όλες

οι μονές σπεύδουν σε βοήθεια όποιας έχει δυσκολίες.

Ο Γάλλος Ιησουΐτης Μπρακονιέ επισκέπτεται το Άγιον Όρος αρχές του 18^{ου} αι και εντυπωσιάζεται που οι μοναχοί εργάζονται και δεν ζουν από τα εισοδήματα του μοναστηριού. Αναφέρει ότι κρασί δεν προσφέρεται Δευτέρα και Παρασκευή, όποιος όμως θέλει μπορεί να αγοράσει. Βέβαια ο κανονισμός δεν επέτρεπε φαγητό και ποτό στο κελί. Αν κάποιος έπινε θα ήταν στο χαγιάτι και όρθιος. Ο Άγγλος Ρίτσαρντ Πόκοκ γράφει για τους ερημίτες της σκήτης Αγ. Άννας. «Ξεραίνουν τα σύκα, σταφύλια και καρύδια. Ετοιμάζουν και λίγο κρασάκι και κονιάκ από τα αμπελάκια τους». (4)

Ο Χαντ το 1801 αναφέρει ότι στην Τράπεζα της Ιβήρων προσφέρονταν γαλλικά κρασιά (5). Μάλλον υπερβολικό φαντάζει. Ίσως ήταν δώρα που ανοίχτηκαν για τον σημαντικό καλεσμένο. Γύρω στο 1806 ο Ληκ παρατηρεί ότι οι ανάγκες σε κρασί των κατοίκων του Όρους καλύπτονται από την τοπική παραγωγή. Φαίνεται πως παρά τις αντιξοότητες το κρασί δεν έλειψε ποτέ από το περιβόλι της Παναγιάς.

1. Βασίλη Δημητριάδη. 'Η αμπελοκαλλιέργεια και η οινοποιία στη Μακεδονία κατά την Τουρκοκρατία'. Αμπελοοινική ιστορία στο χώρο της Μακεδονίας-Θράκης. Εκδ. ΕΤΒΑ 1998.
2. Βασίλη Δημητριάδη. 'Ο κανονισμός και οι χριστιανοί κάτοικοι της Θεσσαλονίκης γύρω στα 1525'. Μακεδονικά 19 (1979).
3. Γκράχαμ Σπηκ. 'Άγιον Όρος'. Εκδ. Ίνδικτος 2005.
4. Κυριάκου Σιμόπουλου. 'Ξένοι ταξιδιώτες στην Ελλάδα, 1700-1800, τόμος Β', Αθήνα 1973.
5. Κυριάκου Σιμόπουλου. 'Ξένοι ταξιδιώτες στην Ελλάδα, 1800-1810, τόμος Γ', Αθήνα 1975.